

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ПОЛЬСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК
ФУНДАЦІЯ РОЗВИТКУ ДВОМО
ВНОСТІ «EDUNOWA»

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ МЕТОДИКИ ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Збірник тез доповідей
V Міжнародного науково-методичного семінару
та матеріалів Олімпіади знань про Польщу
«Луцькі Діалоги з польською культурою – 2024»*

Київ – Луцьк – Варшава, 14–18 жовтня 2024 року

Луцьк
Вежа-Друк
2024

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри
полоністики і перекладу
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 3 від 15 жовтня 2024 року)

ОРГАНІЗАТОРИ:

Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України
Полоністичний Бюлетень Польської академії наук
Фундація розвитку двомовності «Edupova»
Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Інститут Польщі
Факультет філології та журналістики
Навчально-наукова лабораторія українсько-польського перекладу
Навчально-науковий інститут неперервної освіти

Голова оргкомітету:

Анатолій Цьось, ректор Волинського національного університету імені Лесі Українки, доктор фізичного виховання і спорту, професор, заслужений діяч науки і техніки України.

Наукові керівники:

Наталія Богданець-Білокаленко, доктор педагогічних наук, завідувач відділу навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України;

Світлана Сухарєва, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету, координатор Інституту Польщі;

Наталія Цьолик, кандидат філологічних наук, доцент кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету, координатор Інституту Польщі, завідувач Науково-навчальної лабораторії українсько-польського перекладу;

Лілія Лавринович, декан факультету філології та журналістики, кандидат філологічних наук, доцент, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Світлана Степанюк, завідувач відділу гуманітарних дисциплін, Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти;

Олег Дикий, директор Навчально-наукового інституту неперервної освіти ВНУ ім. Лесі Українки, кандидат педагогічних наук, Волинський національний університет імені Лесі Українки.

С 34 **Стан і перспективи методики вивчення польської мови у закладах середньої та вищої освіти:** зб. тез доповідей ; Київ – Луцьк – Варшава, 14–18 жовт. 2024 р. – Луцьк : Вежа-Друк, 2024. – 257 с.

Тези міжнародного семінару (14–18 жовтня 2024 року, Інститут педагогіки НАПН України - Волинський національний університет імені Лесі Українки - Полоністичний бюлетень ПАН) присвячені дослідженню методики викладання польської мови у закладах середньої та вищої освіти, її лінгвістичним, літературознавчим і перекладознавчим аспектам, а також зв'язку з іншими суміжними дидактичними дисциплінами. Звернено увагу на інноваційні методи вивчення іноземної мови в умовах цифрового розвитку суспільства. Для науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів гуманітарних закладів вищої освіти та вчителів загальноосвітніх шкіл.

УДК 373.016:811.162.1+811.162.1:378.016(08)

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024

© Факультет філології та журналістики, 2024

© Інститут Польщі, 2024

© Навчально-наукова лабораторія українсько-польського перекладу, 2024

© Навчально-науковий інститут неперервної освіти, 2024

© Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти, 2024

ЗМІСТ

Baj Olena, Sterenczuk-Bohdanowa Natalia	
Ludowy styl mówienia w powieści Władysława Reymonta «Chłopi».....	6
Krzysztof Nadija	
Obraz polskiego miasta w trylogii kryminalnej Zygmunta Miłoszewskiego.....	10
Бай Олена	
Творчий шлях В. Шимборської до Нобелівської премії	13
Білань Ірина (науковий керівник: Бай Олена)	
Складносурядні синтаксичні зв'язки в романі Миколи Лозинського «Книга»	16
Боднарчук Ірина (науковий керівник: Сухарєва Світлана)	
Особливості молодіжної тематики у повісті Ізабелли Сови «Смак свіжої малини»	19
Будько Мар'яна (науковий керівник: Полежаєва Тетяна)	
Фраземіка в контексті творчості Віслави Шимборської	22
Вакуліна Карина (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Зародження епохи позитивізму в Польщі в ХІХ ст.....	27
Васейко Юлія, Котушко Ірина	
Функції прикметників на позначення емоцій у романі «Вогнем і мечем».....	30
Василенко Юлія (науковий керівник: Полежаєва Тетяна)	
Особливості найпопулярніших польських молодіжних сленгізмів	34
Васянович Ганна (науковий керівник: Вікторія Остапчук)	
Мотивна парадигма фразок Станіслава Кошевського.....	37
Вишневська Оксана	
До питання інтерпретації поетичного тексту здобувачами освіти.....	40
Горела Карина (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Візія України у творчості Богдана Юзефа Залеського	44
Грицевич Юрій	
Полонізми в тексті повісті «Царівна» О. Кобилянської.....	48
Давидюк Софія-Олександра (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Авторські неологізми у творчості Ю. Тувіма.....	52
Демусь Аліна (науковий керівник: Бай Олена)	
Сленгова лексика в сучасному польському медіапросторі	57
Демченко Наталія, Чала Анна	
Мовні засоби впливу в сучасній польській рекламі: лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні	60
Діхтярук Ганна (науковий керівник: Васейко Юлія)	
Маніпуляції в медіапросторі: специфіка функціонування	65
Дудай Каріна (науковий керівник: Яручик Віктор)	
Граматичні трансформації під час перекладу публіцистичних текстів видання «Gazeta Wyborcza» на українську мову.....	68
Дудник Альбіна (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Творчість Адама Міцкевича раннього періоду	72
Кійко Дарія (науковий керівник: Полежаєва Тетяна)	
Стилістичні засоби реалізації польських прислів'їв і приказок про добро і зло в польській мові	75
Климчук Марія (науковий керівник: Бай Олена)	
Мовно-стилістичні особливості пейзажної лірики Яна Каспровича.....	78
Кметь Надія (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Проблематика поетичної творчості Антонія Слонімського	81
Колган Олена, Колган Тетяна	
Розвиток країнознавчої компетентності студентів засобами краєзнавства під час вивчення польської мови як іноземної.....	85
Колеснікова Юлія	

Формування загальнокультурної компетентності засобами взаємодіяції історико-полоністичного контенту: виклики, можливості, перспективи	89
Кушнарєва Марина, Маторіна Наталя	
Про використання вчителем-словесником <i>перекладацької лабораторії</i> як активної форми навчання у ЗЗСО	94
Лоза Юлія (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Картини української природи й побуту в поемах Юліуша Словацького «Beniowski» «Sen srebrny Salomei»	99
Ляшук Наталя (науковий керівник: Васейко Юлія)	
Мовні засоби впливу в сучасній польській рекламі: лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні	102
Ляшук Наталя (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Перекладацька версія Дмитра Павличка вірша «Tumczasem» Ципріяна-Каміля Норвіда	105
Мазурчук Олег	
Фізичне виховання як необхідний компонент інтегрального розвитку студента-полоніста.....	109
Маторіна Наталя	
Актуальний дидактичний матеріал у контексті вивчення польської мови та літератури у ЗВО (на матеріалі творчої спадщини Бруно Шульца).....	112
Махновець Дарина (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Вербальне наповнення вірша «Samotność» Ципріяна Каміля Норвіда та його перекладу українською мовою.....	115
Мельник Валерія (науковий керівник: Васейко Юлія)	
Аудіовізуальний переклад з польської на українську мову серіалу «Dziewczyny ze Lwowa»/«Наші пані у Варшаві»	119
Мельник Людмила (науковий керівник: Остапчук Вікторія)	
Еквівалентність перекладу польських фразеологізмів українською мовою	124
Михалюк Юлія (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Перекладацька рецепція вірша «Liczba Pi» Віслави Шимборської.....	127
Музичук Аліна (науковий керівник: Сухарєва Світлана)	
Феміністичні мотиви польської жіночої прози	131
Новосад Вероніка (науковий керівник: Васейко Юлія).	
Засоби реалізації категорії ввічливості у діловому польському спілкуванні	134
Онопрійчук Олександра (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Перекладознавчий аналіз вірша «Spartakus» Ципріяна Каміля Норвіда	137
Остапчук Вікторія	
Мовні ресурси відтворення в перекладі словесно-образної структури оригіналу (на матеріалі поеми А. Міцкевича «Pan Tadeusz» і перекладу М. Рильського).....	140
Панас Вікторія (науковий керівник: Вікторія Остапчук)	
Інтерактивні методи викладання польської мови для іноземців: традиційний vs інноваційний підхід	143
Пашкевич Катерина (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Інтерактивні методи викладання польської мови для іноземців: традиційний vs інноваційний підхід	147
Полежаєва Тетяна, Дубій Ангеліна	
Польський сленг і його джерела.....	150
Сахарук Анастасія (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Порівняльний аналіз поезії Віслави Шимборської «Trochę o duszy» та її перекладу	154
Сідельник Вікторія (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Вірш «Czemu nie w chórze?» Ципріяна Каміля Норвіда та переклад Дмитра Павличка: зіставний аналіз.....	157
Скібіцька Ольга (науковий керівник: Оксана Вишневська)	
Вірш «Możliwości» Віслави Шимборської та його переклад українською: зіставний аналіз.....	161
Скібіцька Ольга (науковий керівник: Цьолик Наталя)	
Лексичні особливості науково-технічного перекладу	164

Срюбко Ірина (науковий керівник: Вікторія Остапчук)	
Лексико-семантичне поле концепту <i>любов</i> (<i>miłość</i>) у польській та українській фразеології	166
Сухарева Світлана	
Міжнародний проєкт як метод формування перекладацьких здібностей полоніста: досвід і перспективи.....	169
Сухарева Світлана, Кваша Оксана	
Ідейні цінності «покоління Колумбів» до проблеми актуалізації творчості воєнних літераторів	172
Темнікова Інна, Темніков Володимир, Маторіна Наталя	
Міжпредметні мовно-літературні зв'язки на заняттях зарубіжної літератури як шлях до більш ґрунтовного розуміння художнього твору (на матеріалі творчості польських письменників).....	175
Толошна Альона (науковий керівник: Полежаєва Тетяна)	
Подолання культурної травми в жанрі горор (на прикладі роману І. Остаховича «Noc żywych Żydów»).....	180
Цьолик Наталія	
Розвиток умінь нотування у послідовному перекладі: початкові вправи як основа ефективного методу.....	183
Цьолик Наталія, Михалюк Юлія	
Анімалістичні образи у фразеології: порівняльний аналіз українських та польських виразів.....	186
Чепурко Софія (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Лексичний та композиційний аналіз вірша «Allegro ma non troppo» Віслави Шимборської та його перекладу на українську мову.....	189
Чепурко Софія (науковий керівник: Цьолик Наталія)	
Фальшиві друзі перекладача у фразеології (польсько-англійський контекст).....	191
Шелудченко Світлана, Яручик Олесь	
The importance of critical thinking in foreign language lessons.....	194
Шкарадюк Тетяна (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Проблема еволюції стилю Стефана Жеромського.....	198
Шнит Юлія (науковий керівник: Бай Олена)	
Теоретичні аспекти вивчення словесно-психологічного портретування.....	202
Шостак Мар'яна (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Творча концепція Яна Лехоня.....	205
Шумик Анна (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Порівняльний аналіз поезії «Kot w pustym mieszkaniu» Віслави Шимборської та його перекладу українською.....	210
Шумик Анна (науковий керівник: Цьолик Наталія)	
Економічна та юридична лексика в контексті польсько-українського перекладу	213
Шумська Інна (науковий керівник: Лавринович Лілія)	
Відображення травми в художньому репортажі Вітольда Шабловського «Sprawedliwy zdrajsu»	216
Яручик Віктор, Волочнюк Ірина	
Специфіка кіноперекладу: види та проблематика.....	219
Яручик Олесь (науковий керівник: Шелудченко Світлана)	
Концепція критичного мислення в освіті	224
Яручик Олесь (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Методи розвитку критичного мислення учнів на уроках іноземної мови	228
Яручик Ольга	
Techniki nauczania czytania w języku obcym.....	232
Яручик Ольга, Верейко Іванна	
Багатогранність образу України в збірках Ю. Лободовського «Пісня про Україну» та «Золота грамота»	236
Materiały olimpiady «Łuckie Dialogi z Kulturą Polską – 2024» (uloż. Jerzy Kowalewski).....	241

Інна Шумська – аспірантка Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Науковий керівник: Лілія Лавринович, кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури Волинського національного університету імені Лесі Українки

Відображення травми в художньому репортажі Вітольда Шабловського «Sprawiedliwy zdrajcy»

Сучасний світ переживає низку травматичних досвідів (війни, біженство, насильство, катастрофи), які відіграють чималу роль у формуванні особистості людини, а отже соціуму в цілому. Проте травматичний досвід – це не проблема лише сучасного покоління, це радше замкнений цикл, оскільки, якщо поглянути на історичну канву розвитку людства, складно віднайти період, який би не був би ознаменований якоюсь травмою.

Будь-який дистресивний досвід стимулює людину до його осмислення. Такий процес часто переходить в художню площину, оскільки висловлення травми через історію створює простір для рефлексії не лише автора тексту, а й його читача, а отже захоплює значно більшу аудиторію, ніж, до прикладу, індивідуальний сеанс у психотерапевта. Це допомагає формувати наративи, через які ми можемо переосмислювати минуле і впливати на сучасне та майбутнє покоління, замість того, щоб підтримувати у собі відчай через втрати та випробування.

Р. Пападопулос вважає недооціненим те, що: «Слово «травма» використовують стосовно не тільки особистих переживань або психологічних станів, але й групових і колективних реакцій на несприятливі події, а також ширших соціальних, культурних і політичних явищ» [2, с. 297]. Художній репортаж В. Шабловського «Sprawiedliwi zdrajcy» (в укр. перекладі А. Бондара – «Кулемети й вишні») описує реалії складного історичного періоду, де індивідуальні історії жителів Волині тісно пов'язані між собою спільністю травми, яка є лейтмотивом усієї книги і простежується в спогадах персонажів про досвід війни, втрати та усвідомлення ідентичності. Враховуючи таку спільність, ці репортажі разом власне і створюють картину колективного травматичного досвіду та реакцію на несприятливі події.

В. Шабловський описує багато родинних та приватних історій, проте деякі з них вирізняються, оскільки вони деталізовані та розширені. Одним із таких прикладів є історія родини Гермашевських, через призму якої ми можемо поглянути на тогочасні події. «Слово «травма» також можна розглядати як образ, який пробуджує безліч емоцій, як явище з різноманітними супутніми факторами та наслідками» [2, с. 303]. Автор через окремі деталі та символічні епізоди розкриває пережитий травматичний досвід людини і як це впливає на її психіку та психіку наступних поколінь. В. Василенко звертає увагу, що «травма означає не лише болісну дію, а й своєрідну трансмісію – передачу пам'яті про трагедію через покоління, в інші місця й часи» [1, с. 44].

В першому епізоді-знайомстві з одним із членів родини Гермашевських спостерігаємо за ретроспективною сценою, де Мирослав Гермашевський поринає спогадами в той день, коли стріляли в його матір. Важливим є те, що це відбувається в момент відльоту в космос, коли він одягнув скафандр і почув, як за ним закривають люк ракети. Вочевидь, ізольоване середовище стає для нього тригером для прояву дитячої травми. Цікавим є те, що, коли ці події відбувалися, Мирослав був ще немовлям, проте він розповідає про цей день так, наче пам'ятає його до дрібниць. Далі художній репортаж глибше і глибше занурює читача в їхню історію, зосереджуючись переважно на минулому.

В. Шабловський майстерно ілюструє психологічний стан родини, яка живе в постійному очікуванні смерті. Автор намагається зобразити весь спектр емоцій на різних рівнях. Наприклад, неодноразово трапляються описи зовнішнього вигляду, які є віддзеркаленням внутрішніх переживань героїв: «*Przyszedł już po zapadnięciu zmroku. Był skulony, jakby pszestraszony. Zamknęli się z moim ojcem na kilka minut w izbie. To była krótka rozmowa. Tata wyszedł z niej blady*» [3: 108]. Цей епізод є доволі важливим, адже саме з цього візиту близького товариша українця, родина Гермашевських остаточно втрачає спокій.

Особливо яскраво передано відчуття страху та безсилля у сценах, де родина очікує найгірших сценаріїв: «*Spią w ubraniach. W nosy czekają na najgorsze. Każdy poranek jest jak zbawienie*» [3, с. 109]. А коли із села починають поступово зникати українці, які переїзять до інших населених пунктів, сім'я відчуває передчуття неминучого лиха, яке тінню висить над усіма. Це підсилює ідею колективної тривоги, яка стає частиною їхнього буденного життя.

Варто звернути увагу, що в напружених сценах В. Шабловський робить речення короткими та рваними, що загострює атмосферу неспокою. В бойових сценах автор додає ще більшої інтенсивності та фрагментарності: «*Karabin. Granat. Szybki bieg. Znów granat*» [3, с. 115]. Формальні елементи відіграють важливу роль, оскільки стають засобом зображення емоційного стану людей.

Вплив травматичного досвіду помітний як і в ретроспективних епізодах, так і в сценах, де члени родини згадують про ці події. Зокрема травма реалізована тут через емоційні реакції. Наприклад, згадуючи про матір, Мирослав Гермашевський у своїх спогадах пише, що вона не була в стані діяти раціонально – спочатку їй влучили кулею у скроню, а потім вона дуже довго тікала і лише після певного періоду, коли пройшов стан афекту, усвідомила, що її дитини з нею немає. Поруч із цим бачимо ще екстремальнішу емоційну реакцію – стан близький до божевілля: «*Znajdują przerażoną do obłędu stryjeczną ciotkę Adelę Hermaszewską, która tuli do siebie trójkę zamordowanych ne jej oczach dzieci*» [3, с. 119].

Окрім емоційних реакцій, травма в репортажі реалізована і через спогади. Як вже було згадано, Мирослав Гермашевський згадує про свою дитячу травму в один із найважливіших моментів свого життя – під час польоту в космос. Цікавими з цього погляду видаються і спогади Сабіни Чапіги, його сестри. Попри малий вік, жінка детально згадує своє найбільше і найжахливіше бажання: «*Ale najważniejsze marzenie miałam tylko raz, wtedy, jak biegłyśmy razem z Anią do Zurna. Marzyłam, żeby umrzeć od kuli, a nie od siekiery*» [3, с. 117]. Р. Пападопулос зазначає: «Травма – це відбиток, що залишився після того, як негаразди «втерлися» в людину, а оскільки травма існує довше, ніж тривають самі негаразди – подібно до шраму від рани, – вона теж живе своїм життям: служить знаком, який передає різні повідомлення, наприклад, застерігає інших уважно ставитися до постраждалого, нагадує про наслідки негараздів ...» [2, с. 309]. Чіткі спогади Мирослава та Сабіни лише доводять, що травма закарбовується в людській психіці надовго, що, безумовно, має свої наслідки.

Таким чином, на прикладі історії однієї родини, ми можемо побачити, як реалізується травма в художньому репортажі. Автор майстерно демонструє, як особисті переживання, переплетені з історичними подіями, залишають слід на рівні як індивідуального, так і колективного досвіду. В історії родини Гермашевських віддзеркалені

болючі моменти минулого, що трансформувалися в травматичні спогади та реакції.

Зображуючи такі сцени через короткі, рвані фрази й детально змальовуючи зовнішній вигляд героїв, Шабловський не тільки відтворює напруженість і страх, але й надає читачу можливість відчутти та пережити ці емоції. Показана через спогади й емоційні реакції, травма стає інструментом для осмислення подій, а отже художній репортаж В. Шабловського є важливим в контексті розуміння та відображення історичної пам'яті.

Література

1. Василенко В. Оприявнюючи незриме, проговорюючи невимовне: категорія травми в об'єктиві сучасних досліджень. *Слово і Час*. 2017. № 11. С. 43–55.
2. Пападопулос Р. У чужому домі. Травма вимушеного переміщення: шлях до розуміння і одужання / пер. з англ. Інна Бодак і Наталія Яцюк. 2-ге вид. Київ : Лабораторія, 2024. 416 с.
3. Szablowski W. Opowieści z Wołynia. Nowe, zmienione wydanie książki Sprawiedliwy zdrajcy. Warszawa : Manufaktura książek, 2023. 312 s.